

*När kyrkan
står i vägen
för Gud*

Roland Hamlin

När kyrkan står i vägen för Gud

| | | |
|-----|---|--------|
| 1. | När kyrkan ställer sig i vägen för Gud..... | - 5 - |
| 2. | Ut dit där vägarna möts..... | - 9 - |
| 3. | Jesus och fariseerna..... | - 13 - |
| 4. | Kyrkans tolkningsföretråde..... | - 15 - |
| 5. | Den förlorade brodern..... | - 17 - |
| 6. | Den kristna menyn och New Age-buffén..... | - 19 - |
| 7. | Bibeln - karta eller kompass..... | - 23 - |
| 8. | Rätten att tolka Bibeln själv..... | - 26 - |
| 9. | Syndakatalogen..... | - 28 - |
| 10. | Mötesplatsen i Bromma..... | - 30 - |
| 11. | Brev från en utstött..... | - 32 - |
| 12. | Om att våga gråta..... | - 36 - |
| 13. | Teologi för livet..... | - 39 - |
| 14. | Reclaim the church!..... | - 41 - |
| 15. | Kyrkan måste göra fjärde steget..... | - 43 - |
| | Studieplan..... | - 47 - |

1. När kyrkan ställer sig i vägen för Gud

På mitt kylskåp satt länge en tidningsrubrik, klippt ur tidningen Nya Dagen en vårdag 2003. Det stod ”Jag var aldrig borta från Gud – jag bara lämnade församlingen”. Artikeln var införd i samma veva som jag fattat beslutet att lämna Svenska Missionsförbundet efter 25 års medlemskap. Jag kände ett omedelbart släktskap med den intervjuade, och fann tröst i att jag inte var ensam. Hon liksom jag hade funnit frikyrkovärldens ramar alltför trånga, sårats av nedsättande yttranden och gått sin väg. Men hon liksom jag hade tron på Gud kvar, hon liksom jag letade vidare och hade återfått hoppet om en fungerande kristen gemenskap.

Jonas Gardell berättar i sin bok ”Om Gud” hur han på väg fram mot nattvardsbordet i en kyrka hejdades av personer som ställde sig i vägen för honom och hävdade att sådana som han inte hade rätt att ta emot nattvarden. Om han inte avsvor sig sin homosexuella läggning var han inte välkommen till Guds måltidsbord.

Den händelse som utlöste mitt avhopp från missionskyrkan hade gjort mig arg och ledsen. Först med lite distans till den har jag kommit att betrakta den som ett slags övergrepp. Inte ett övergrepp mot min kropp, utan mot min själ, min kristna identitet. En andlig våldtäkt. En kränkning i Guds namn.

Först när jag började tänka i de termerna fick jag nycklar till att förstå vad som hänt och varför jag reagerade som jag gjorde. Varför jag inte orkade kämpa vidare, just då. Varför jag skämdes och drog mig undan. Varför de som borde ha försvarat mig teg, och varför den saken smärtade mig lika mycket som själva övergreppet.

Ingen med den minsta insikt i frikyrkovärlden kan hävda att jag, Jonas Gardell och kvinnan i Nya Dagen-artikeln är engångsföreteelser. Sverige är fullt av människor som valt bort kyrkan som arena för sin andlighet. Ibland gäller valet bara ett visst kyrkligt sammanhang, ibland väljer man bort allt vad kyrka heter. Men tron på Gud finns ofta kvar.

Det här pratar man sällan om i kyrkan. Ibland kallas vi för ”avfallingar”, kanske ber man för oss och hoppas att vi skall komma tillbaka när vi tagit vårt förnuft tillfånga. Mer sällan ställer man sig frågan om kyrkan har någon skuld till att vi gick, eller om det låg någon sanning i våra motiv för att dra oss undan. Hellre än

att rannsaka sig själv skyller man på världens frestelser eller otrons demoner, eller så kritiserar man oss för slamret vi orsakade i dörren när vi gick.

När jag var ung var missionskyrkan mitt andra hem, jag läste Bibeln fram- och baklänges, jag åkte på kristna läger och vittnade på gator och torg om vad Jesus betydde för mig. Jag var övertygad om att världen skulle vara en ljuvlig plats om bara alla människor tillhörde samma kyrka som jag, trodde som jag och levde så som vi i kyrkan levde.

Vi delade upp världen i ”vi och dom”, i ”kristna och icke-kristna”. Ibland minns jag att vi raljant pratade om ”frälsta” och ”ännu inte frälsta”. Genomgående var att vi var övertygade om att vi visste vem som var frälst och inte. Slutna ögon, vajande lyfta händer och ett eller annat ”Halleluja” så fort det uppmanades till bön var en ganska tydlig markör. Uteblev den så var man nog inte riktigt ordentligt frälst.

Jag har jobbat i församling som SMU-ettåring och jag studerade på 80-talet teologi vid Bibellinjen på Lidingö folkhögskola, som då utgjorde en fristående första fjärdedel av utbildningen till pastor i Svenska Missionsförbundet. Där fördjupades min bibelkunskap och min tro, jag fick vidgade vyer och stämde ner tonfallet rejält. Jag drog slutsatsen att utan en betydligt rikare livserfarenhet skulle jag knappast bli någon bra pastor, och avstod från vidare studier åt det hållet. Istället har jag arbetat som journalist och landsbygdsutvecklare i snart 30 år, och flyttat från Småland till Hälsingland.

De åren har inneburit en andlig resa som fört mig i kontakt med en rad människor som fått mig att nyansera mina ståndpunkter om kyrkans förträfflighet. Jag vill kort dela in de mötena i två grupper.

Den ena gruppen består av människor vars sätt att leva jag uppfattar som jämbördigt eller ofta överlägset mitt eget när det gäller att leva upp till de värden som jag uppfattar som kristna, men som håller sig mest utanför kyrkans ramar. Både i jobbet och på fritiden har jag då och då fått anledning att sätta mig ner i personliga samtal med människor av mycket skilda slag, och prata på djupet om vad de tycker och tror och håller för viktigt.

Jag har också sökt mig till sammanhang där samtalet om tron och livet förs på ett öppet sätt. Det viktigaste av de sammanhangen är Bromma-Dialogen, som tänker berätta lite mer om längre fram. Även där har jag mött människor jag kommit att beundra mycket.

Som exempel skulle jag kunna berätta om människor jag mött som utifrån en antroposofisk livshållning försöker leva sina liv i större samklang med naturens

villkor, ofta radikalt miljövänligt och i medvetet och konsekvent avståndstagande från kommersialism och konsumism.

Jag skulle kunna berätta om människor jag mött som genom Anonyma Alkoholisters tolvstegsprogram kommit till insikt om att de är beroende av en Högre Makt, som genomgått radikala omvändelser och som nu strävar efter att leva i ärlighet, daglig förlåtelse och drogfrihet.

Jag skulle kunna berätta om alternativterapeuter som brinner för att upprätta människors hälsa till både kropp och själ och ande, och som visar en större tilltro till gudomligt helande än jag själv många gånger vågat känna.

En del av de människor jag tänker på talar om både Gud och Jesus på ett sätt som känns hemtamt för mig. De kan beteckna sig som kristna, men ändå välja att sällan eller aldrig gå till kyrkan. Andra kommer ur andra religiösa traditioner och finner ingen anledning att byta bekännelse. Åter andra tar uttryckligen avstånd från beteckningen kristen, ofta därför att man har negativa erfarenheter av hur kristna företrädare levt upp till sina bekännelser.

Det för mig över till den andra gruppen möten som rubbat min världsbild. Den består av människor som är noga med att proklamera att de är kristna, men som lever eller uppträder på ett sätt som jag inte kan tycka är i samklang med Guds vilja och Bibelns budskap. Det kan handla om en livsstil präglad av girighet eller statusjakt, eller det kan handla om attityder av förakt eller nedvärdering av andra människor och deras tro eller liv. Inte minst handlar det om människor som använder inflytandet i en kristen församling för att utöva makt och auktoritet över andra människor.

När jag pratar om den här gruppen människor ville jag helst tala med små bokstäver. Dels för att det blir så lätt att dra alla över en kam eller förfalla till svartmålning, dels för att jag inte vill sätta mig till doms över enskilda människor utan att ha tillgång till hela bilden av vad som format dem till vad de är. Men jag vet att jag inte är ensam om att tycka att en del människor låter handlingarna slå ihjäl sin kristna bekännelse. Jag har också mött flera som i mötet med sådana människor valt att lämna sitt kristna sammanhang. En del har blivit utsatta för kränkande påhopp, maktspråk och att utnyttjas av människor med församlingens makt bakom sig.

Samtidigt har jag mött en massa goda och fina människor och upplevt mycket vackert innanför kyrkväggarna också, annars skulle jag inte trivas så bra där som jag faktiskt fortfarande gör. Men det jag lärt mig är att benämningen ”kristen” och den aktiva tillhörigheten till en kristen församling inte alls behöver vara

någon garanti för att man i andligt avseende har nått djupare insikter än de som inte kallar sig kristna och sällan går i kyrkan.

Ibland kan det vara precis tvärtom.

Nu talar jag inte om de slutna sektliknande kyrkor som då och då dyker upp i nyhetsrapporteringen, de som varje kyrkoledare med självbevarelsedrift tar avstånd ifrån därför att de är uppenbart skadliga. Av dem har jag ingen djupare erfarenhet och om dem har jag inte mycket att säga mer än det självklara: de har inte särskilt mycket med sund kristen andlighet att göra.

Nej, mitt ärende gäller de mer subtila kränkningar av människor som sker inom helt vanliga och respekterade församlingar. Sådant som samfund och kyrkoledningar antingen öppet sanktionerar och deltar i eller förläget tassar runt för att inte störa det ekumeniska samarbetet.

Jag skriver utifrån mina egna erfarenheter, som självfallet är begränsade till några få församlingar. Jag gör inte anspråk på att kunna ge en samlad bild av kristenheten i Sverige. Jag är medveten om att det ser väldigt olika ut i olika församlingar, både på grund av nedärvda traditioner och beroende på vilka personligheter som från tid till annan är tongivande i respektive församling och samfund. En del läsare kan givetvis ha alldeles rätt om de hävdar att de inte känner igen den bild jag ger.

Mitt huvudsakliga sammanhang är frikyrkans, och de problem jag beskriver är förmodligen vanligare där än i Svenska kyrkan. Folkkyrkan har en öppnare karaktär. Den stora spännvidden hos de människor som ofta eller sporadiskt rör sig i Svenska kyrkan gör att likriktning och social kontroll har svårare att göra sig gällande där. Problemet där kan ibland vara det motsatta, att det blir svårt att nå den innerliga gemenskap och det delande av varandras bördor som en frikyrkogemenskap innehåller när den är som bäst.

Min önskan är att denna skrift skulle kunna bidra till att man i kyrkor och församlingar lite mer vågade glänta på locket till sin egen nutid och historia, vädrade ut och sökte försoning med människor som sårade lämnat dem.

Jag tror nämligen att de bortstötta bär med sig nyckeln till kyrkans framtid.

2. Ut dit där vägarna möts

I sin bok ”Vägen hem och resan vidare” skriver Harry Månsus:

”Ju mer jag fördjupar mig i Nya Testamentets omvärld och vår tids andliga landskap, desto mer är jag beredd att dra slutsatsen: I sitt försök att nå vårt folk använder Gud många instrument, precis som på Bibelns tid. När han inte genom kyrkan lyckats väcka vårt folk och sätta det i rörelse i andligt hänseende är han hänvisad till andra instrument. Privatreligiositeten, nyandligheten och tolvstegsrörelsen har på ett märkligt sätt ökat suget efter genuina andliga erfarenheter och ett personligt möte med den kosmiske Kristus. Därför är det viktigt att kristna inte förskansar sig i kyrkor och kapell, utan precis som de första kristna ger sig ut till de vägsäl där människor möts och bestämmer färdriktning för sin andliga resa.” (s 110)

Kyrkan mister trovärdighet om den hävdar att den är den enda vägen till Gud, och att det bara är genom kyrkan man kan nå gemenskap med Gud. Jag är övertygad om att Gud söker människan på många vägar och att han finner henne på betydligt fler sätt än vi har en aning om.

Här riskerar budskapet i kyrkan att krocka med människors erfarenheter. För vad händer när en människa haft en andlig upplevelse på annat håll och sedan kommer till kyrkan med den? Harry Månsus berättar om nyomvända alkoholister som kommit tillbaka till honom djupt besvikna över mötet med kyrkan. Med sorg i hjärtat har han tvingats råda en del av dem att hålla sig borta från kyrkan, hellre än att riskera att få sin egen sköra gudsupplevelse söndertrampad.

Allt sedan jag 1990 flyttade från Småland till Hälsingland hade jag haft mitt andliga hem i den lilla missionsförsamlingen på orten, under några år också som dess ordförande. Församlingen var liten, under 20 medlemmar, och medelåldern hög. Jag hade aktivt arbetat för att komplettera församlingens verksamhet med nya arbetsformer, inriktade på att möta nutidens människor och deras behov.

Under några år på 90-talet drev församlingen i samarbete med Frikyrkliga studieförbundet och arbetsförmedlingen arbetsmarknadsprojektet Systugan, där arbetslösa kvinnor kombinerade bostadsarbete med utbildning och arbetsträning. Tillsammans med den lokala kulturföreningen arrangerade jag konstutställningen ”När jag ser din himmel” i kyrkan, där lokala konstnärer tolkade Psaltaren ur olika synvinklar och diskuterade texterna med fräscha ögon.

Sinnesrogudstjänsterna i samverkan med AA-medlemmar i bygden attraherade i början av 2000-talet andra och långt fler deltagare än församlingens övriga gudstjänster.

I samtliga fall mötte jag större uppskattning och engagemang för dessa projekt utanför än i församlingen. Somliga av medlemmarna stöttade mig visserligen, men deltog inte i tillräcklig grad för att projekten skulle kännas som hela församlingens angelägenhet. Andra har aktivt ifrågasatt, kritiserat eller motarbetat alla arbetssätt som på något sätt avvikit från det församlingen förut praktiserat i decennier inför krympande medlemsskaror.

Det sätt på vilket delar av församlingen betraktade sinnesrogudstjänsternas deltagare ställde för mig saken på sin spets. Två-tre gånger per termin bjöd vi in till gudstjänster, där kyrkan fylldes till sista plats. Varje gång fick vi ta del av en självutlämnande livsberättelse. Vi lämnade också utrymme för spontana vittnesbörd. Människor som aldrig trott att de ens skulle sätta foten i en frikyrka, ställde sig nu i talarstolen och berättade om livet före och efter mötet med Gud. Vi skrattade mycket, grät en del och sjöng så fönsterrutorna skallrade. När bönelapparna lästes upp var atmosfären tjock av värme och omtanke. Efteråt drack vi kaffe, pratade och skrattade. En hel del tog sig också ett bloss på kyrktrappan.

Vi hade en grupp människor som hjälptes åt att planera och genomföra gudstjänsterna. Fem av dem kände sig efter en tid så hemma i missionskyrkan att de bad att få bli medlemmar i församlingen. Fyra av dem var nyktra alkoholister och narkomaner. En hade tidigare tillhört en Livets Ord-inspirerad församling, men sårats och gått därifrån. Nu såg hon möjligheten att få tillhöra en ny och sundare kristen gemenskap. Dessa fem och jag delade en gemensam vision om missionskyrkan som en öppen och glad kristen gemenskap, med låga trösklar och högt i tak.

Att församlingens äldre medlemmar bara sällan dök upp på sinnesrogudstjänsterna, det tog vi med ro. Alla kan inte trivas överallt, och det fanns gott om lediga tider så att de skulle kunna få ha sina bönesamlingar och förmiddagsgudstjänster så ofta de ville. Och städade efter oss gjorde vi, så det var inte där problemet låg.

Församlingen hade inte haft någon anställd pastor på flera år, utan kallat talare utifrån för enstaka möten. De lite äldre och de lite yngre hade olika favoriter, och kompromissen blev att alternera. Ena söndagen kunde vi därför ha en predikant som hävdade att Guds kärlek omfattade även homosexuella, och nästa söndag en som med samma inlevelse predikade om homosexualitet som en synd inför Guds ögon.

Den senaste tiden hade en ny predikant gjort entré, en äldre man som flyttat till bygden och som predikade och sjöng i olika kyrkor när han fick tillfälle. Det fanns uppenbarligen en förväntan, både från hans och några medlemmars sida, att han skulle erbjudas någon slags deltidstjänst i församlingen. Detta trots att han saknade pastorsutbildning och andra av oss var måttligt uppbyggda av hans predikningar.

När mina fem vänner från sinnesrogemenskapen förde på tal att bli medlemmar i församlingen, trodde jag i min enfald att resten av församlingen skulle bli glad. Man bad ju ofta om väckelse och beklagade sig över hur få vi var, och hur gamla. Jag såg framför mig en församlingstillväxt där dessa fem bara var början.

De äldre i församlingen tyckte att de inte kände de nya särskilt väl, och ville att vi skulle mötas till samtal vid ett församlingsmöte först. Det såg jag ingen anledning att motsätta mig, och vi bestämde mötet till en söndag eftermiddag klockan tre. Detta kom att utveckla sig till mitt livs mest smärtsamma nederlag.

En föräning fick jag när jag läste predikoturerna på fredagen. ”Missionskyrkan söndag 15.00 gudstjänst, predikan NN.” Ingenting om något församlingsmöte. Jag ringde kvinnan som skötte predikoturerna. Hon gav undanlidande svar, men det stod klart att gästpredikanten NN och några till haft samråd och lagt upp en plan. Gudstjänst skulle det bli.

Då mötet inleddes tog jag till orda och poängterade jag att vi varit överens om att mötas till samtal, och att det var viktigt att avsätta tid till dialog mellan församlingens tidigare och nya medlemmar. Ändå genomfördes en hel gudstjänst i gammaldags stil, bara något förkortad. Någon dialog var det definitivt inte fråga om, bara monolog. En del deltagare från andra frikyrkoförsamlingar i bygden hade också kommit, och de skulle naturligtvis delta i det efterföljande kyrkkaffet. Klockan var därför närmare halv fem när vi kunde inleda själva församlingsmötet. Gästpredikanten gjorde tydligt att han inte hade någon som helst avsikt att lämna lokalen tillsammans med de andra som inte var medlemmar.

Stämningen var därför lite spänd redan när församlingsmötet började, men jag var ändå fullständigt oförberedd på den vändning mötet tog. Först klargjordes att det vi just varit med om var församlingens ”riktiga” gudstjänster, och det var dem som de nyanlända borde gå i om de skulle höra hemma i församlingen. Uppriktigheten i deras gudslängtan, deras tro och deras önskan att tillhöra församlingen ifrågasattes öppet.

Kulmen blev när gästpredikanten föreslog att vi skulle be. Han tog till orda och inledde en högljudd bön som efterhand övergick i ett direkt personangrepp på mig för att jag ifrågasatt hans rätt att predika. Jag trodde inte mina öron.

En av de tilltänkta nya medlemmarna, hon som tidigare besviken lämnat en annan frikyrkoförsamling, började gråta. De andra fyra bara ruskade på huvudet av förvåning. Mötet bröts i förvirring. Någon medlemsintagning blev det förstås inte tal om. Mina vänner hade inga som helst problem att förstå budskapet: de var inte välkomna.

Jag drog slutsatsen att en församling som inte har rum för dessa människor, om de inte först anpassar sig till en otidsenlig mötesform, inte heller har rum för mig. Det skrev jag i ett brev, som jag tog med mig och läste upp vid församlingens årsmöte en tid senare. Därefter lämnade jag den kyrkan för gott.

Nio år senare fattade församlingen beslutet om att upplösas, efter att de flesta äldre avlidit och de lite yngre valt att lägga sin kraft i andra sammanhang. Men för mig var det våren 2003 den församlingen dog. Den stod inför valet att förändras eller dö, och den valde att inte förändras.

Jag skickade en kopia på mitt avskedsbrev till distriktsföreståndaren. Någonstans inbillade jag mig nog att jag skulle få någon slags reaktion från samfundets högre instans. Ville man inte veta mer om vad som hänt? Tyckte man det var okej att presumtiva nya medlemmar avspisades på detta brutala sätt? Hade man någon hjälp att erbjuda mig, som kände mig drabbad och kränkt? Nej.

Den som tiger samtycker, sägs det. Och samfundet teg.

3. Jesus och fariseerna

Jag är medveten om att det jag säger kan uppfattas som en svartmålning av kyrkan som institution. Jag kan bara be läsarna att tro på mig när jag säger att det inte är mitt viktigaste syfte. Jag är uppväxt i missionskyrkan och har starka rötter i samfundet. Jag har en tro på att det finns en viktig roll för en fri och öppen kyrka, som Missionskyrkan åtminstone ibland säger att den vill vara.

Om jag är kritisk, så bottnar det ändå i en kärlek till kyrkan och en tro på kyrkans möjligheter idag och i framtiden.

Men det gör mig oerhört frustrerad att se kyrkans folk be om väckelse, samtidigt som väckelsen redan pågår för fullt utanför kyrkväggarna.

När det gäller kritik mot en religion som sätter lära före liv, så är jag för övrigt i gott sällskap. Jesus själv var inte nådig:

”Den som upphöjer sig skall bli förödmjukad, och den som ödmjukar sig skall bli upphöjd. Ve er, skriftlärda och fariséer, ni hycklare som stänger till himmelriket för människorna. Ni går inte själva in, och dem som vill komma dit in släpper ni inte in...”

”Ve er, skriftlärda och fariséer, ni hycklare som ger tionde av mynta och dill och kummin men försummar det viktigaste i lagen: rättvisa, barmhärtighet, trohet. Det gäller att göra det ena utan att försumma det andra...”

”På samma sätt visar ni upp ett rättfärdigt yttre för människorna, medan ert inre är fullt av hyckleri och orättfärdighet.” (Matt. 23:12-13, 23, 28)

Det är hårda ord, men de står i Bibeln och det var Jesus som sade dem. Om inte annat visar den här texten att Jesus själv var mycket kritisk mot hur hans tids kyrkoledare, de judiska synagogornas skriftlärde, förvaltade sitt uppdrag. Sina allra kraftigaste utfall riktade Jesus mot just dem, och det tror jag Jesus gjorde medvetet. Han, och de som tecknade ned Bibeln, måste ha insett att Jesu efterföljare löpte stor risk att hamna i samma fälla som fariséerna gjort och att det därför var extra viktigt att varna för den i mycket tydliga ordalag.

Grunden i fariseismen var ju egentligen att försöka förstå hur Gud ville att människan skulle leva, och sedan handla efter det och lära ut det. Det är ju en vällovlig inriktning – hur kunde det bli så fel? Fariséerna sågs av sin samtid som samhällets stöttepelare och som föredömen i religiöst avseende - vad var det som gjorde att Jesus såg så negativt på dem?

Jag tror att fariséernas stora misstag var att de likställde människans väg till Gud med strävandet efter att följa Guds bud. De förstod inte att olika människor lever under olika förutsättningar, att vi går ut i livet med olika bördor i vår ryggsäck. De förstod inte att den som kämpar varje dag för att överleva inte klarade av att hålla alla sabbatsbuden eller förrätta alla offer som Mose lag krävde, eller för all del alla tillägg till Mose lag som fariséerna arbetade fram för att visa hur rättfärdiga de själva var.

Framför allt kunde fariséerna inte begripa sig på den oförtjänta nådens princip. De begrep inte varför Jesus vände sig till tjuvar, horor och drinkare med sin kärlek. De begrep inte hur Jesus kunde bortse från årtal av utbildning och teologisk skolning och ställa fram ett obildat barn som föredöme.

De begrep inte hur Jesus kunde se rakt in i ett ångerfullt hjärtas uppriktiga längtan efter förlåtelse, och värdera den högre än all deras egna offer, böner och goda gärningar. De var övertygade om att vid Messias återkomst var det de själva som stod längst fram i kön, men Jesus sade tvärtom – den siste skall bli störst, den som upphöjer sig skall bli förödmjukad.

Självklart menade Jesus inte att goda gärningar är värdelösa eller något att förakta. Tvärtom, de är den naturliga följderna av att man upplevt Guds kärlek. Men om de här bibelavsnitten skall kunna säga något till oss, då måste vi åtminstone våga ställa oss själva frågan: bor det en farisé också i mig?

När jag har skärskådat mig själv så har jag insett att jovisst, någonstans djupt härinne bor han: fariséen som vill framstå som andligt högstående och som söker andras beundran. Honom kan jag aldrig bli av med.

Det enda jag kan göra är att rikta ljuset mot honom, lära känna honom och vara beredd att slå till bromsen innan självuppskattning övergår till självgodhet.

Om jag någon gång skulle få för mig att jag besekrat fariséen inom mig, vet jag att hans revansch är närmare än någonsin.

4. Kyrkans tolkningsföreträde

Det stora problemet för mig uppstår när den kristna församlingen gör anspråk på att ha tolkningsföreträde på kunskapen om Gud, när den försöker påstå eller gesken av att dess medlemmar har högre moralisk halt eller större visdom än omvärlden, eller står närmare Gud, när var och en med samma iakttagelseförmåga som jag kan se att det inte är hela sanningen.

Det har funnits en märklig föreställning, särskilt inom delar av frikyrkan, som går ut på att människor skulle lockas till en församling om dess medlemmar framstår som lyckade och syndfria, och – än märkligare – att församlingen skulle skadas eller människor skrämmas bort om den perfekta fasaden hos medlemmarna rämnade. I frikyrkorörelsens barndom uteslöts medlemmar som inte höll sig till den gängse uppförandekoden – jag ger ett belysande exempel längre fram i kapitlet ”Brev från en utstött”.

Praxisen att utesluta felande medlemmar har i stort sett försvunnit, åtminstone formellt. Däremot är det fortfarande vanligt att sådana människor på underförstådda sätt blir upplysta om att man inte längre hör hemma i församlingen. Predikas det från predikstolen att homosexualitet är synd känner man sig förstås inte särskilt välkommen om man har en dold homosexuell läggning. Jag kan för övrigt inte låta bli att notera att av de sju dödssynderna så har kyrkliga företrädare traditionellt varit särskilt intresserade av otukten men talat betydligt tystare om till exempel girigheten, högmodet och frosseriet. Det glashuset passar man sig gärna för att kasta sten i.

Ibland sägs det att ”det måste ju synas någon skillnad i livsstil mellan oss som är kristna och dem som inte är det”. Det synsättet bygger på en gigantisk missuppfattning. Den kristna församlingen har aldrig varit avsedd som uppsamlingsplats för perfekta människor. Vi är alla på väg, vi har hunnit olika långt och det är som det skall vara.

Kyrkans viktigaste budskap till människan borde istället vara: När livet havererar, då finns Gud där. Ingen av oss är perfekt, ingen klarar av att leva upp till Guds normer – det är ju därför nåden finns! I kyrkan samlas vi som förstått att Guds nåd är det enda som kan hjälpa oss att stå ut med den här världens vansinnigheter. Till kyrkan går vi med våra svagheter och misslyckanden, och där vill vi möta någon som förstår hur det är.

Det är en katastrof om vi då istället möter fariseismens budskap – vare sig det är utsagt eller underförstått. Det som säger att ”du har gjort fel och vi har gjort rätt. Om du också gör rätt så får du vara med hos oss, på den lyckade sidan”.

Den sökare som möter den attityden riskerar att dra slutsatsen: ”Det här är inte en plats för mig”. I värsta fall drar han slutsatsen: ”Gud är inte för mig”, eftersom kyrkan uppfattas som och gör anspråk på att vara Guds redskap på jorden.

När det sker, har kyrkan stått i vägen för Gud. Då har kyrkan haft besittning över nycklarna till den himmelska glädjen, men varken gått in själv eller släppt in någon annan.

Nu tror inte jag att det är av illvilja som kyrkans människor stöter bort människor på det här sättet. Betydligt oftare handlar det om bristande förståelse, slentrian eller rädsla inför det som inte ser ut som vi brukar. Men den tillfällige besökaren är betydligt mer känslig än vi anar för hur vi ser på oss själva.

Visst är det bra att som kristen vara övertygad om att man ”har rätt”, i den meningen att man är trygg i sitt förhållande till Gud. Men om vi därifrån drar slutsatsen att andra ”har fel”, då kommer det obönhörligen att avslöjas i vår attityd till andra.

På det här sättet missar kyrkan mängder av möjligheter att möta nya människor. Min erfarenhet är att det hos de många andliga sökarna i vårt samhälle idag finns en förväntan och en nyfikenhet på det som är kristendomens bidrag till bilden av Gud. Däremot stöts man bort av överdriven kaxighet, fördömande av andras erfarenheter och ytliga aktiviteter som ibland bara tycks försöka dölja att man egentligen inte har så mycket att säga.

5. Den förlorade brodern

Det finns en person i Bibeln som jag som frikyrkobarn alltid har haft väldigt lätt att identifiera mig med, och det är den förlorade sonens äldre bror (Lukas 15:11-32). När den förlorade sonen vänder åter och får Faderns förlåtelse, då delar inte hans bror glädjen. Han tycker att förlåtelsen ges för lättvindigt och att han själv blivit orättvist behandlad, och han vill inte vara med på festen.

Han kanske rentav tycker det är omoraliskt att dricka vin eller dansa? Men i det här sammanhanget står ju vinet och dansen som uttryck för glädje, och det är uppenbart sanktionerat av Fadern själv. Det är väl inte omoraliskt att vara glad?

Samma grundlösa avundsjuka kände jag ett styng av, när den församling jag tillhörde i övre tonåren fick ett oväntat inflöde av nyfrälsta ungdomar i min egen ålder. Visst var det roligt att de kom, och vi fick en gemenskap som gjorde att tron djupnade. Men var det riktigt rättvist att de, efter att ha provat på alla de världens lockelser som jag själv avstått ifrån, plötsligt kunde berätta om andliga upplevelser som var långt starkare än något jag själv varit med om?

Fadern visar klart att han inte har något till övers för den äldre sonens fördömanden. Men han visar lika klart att han älskar den äldre sonen också, inte mer men lika mycket, och att han vill ha båda sönerna med sig på festen.

Jesus avslutar inte liknelsen. Vi vet att den förlorade sonen deltog i festen, men vi får aldrig veta hur det gick för den äldre brodern. Frågan är lika öppen idag. Kommer kyrkans folk idag att våga släppa på stoltheten, sluta den yngre brodern i sin famn – även om han har trasiga kläder och kanske luktar lite illa – och ta del i glädjedansen?

Försök föreställa er att den förlorade sonen hade råkat stöta på sin storebror först, innan han kom fram till fadern. Han var förkrossad där han kom, väl medveten om hur syndig och misslyckad han var. Tror ni inte att brodern med sin attityd hade fått honom att vända innan han kom fram, övertygad om att han inte var välkommen hemma? Han var ju nästan säker på den saken redan innan.

Det är detta jag menar med att kyrkan genom sin attityd riskerar att hindra människor från att komma till tro. Och det är detta jag tror att Jesus menade när han talade om att fariséerna varken själva gick in i himmelriket eller tillät någon annan att gå dit. Den som uppfattas som företrädare för Gud har möjligheten att forma människors uppfattning av Gud. Det är ett stort ansvar.

Men nu kom den förlorade sonen inte först till brodern, utan till Fadern. Och även idag är det många som kommer till Gud utan att först ha passerat kyrkan. Tack och lov för det!

Skaran av Guds folk idag är betydligt större än vad som kan utläsas av frikyrkomatriklar och gudstjänststatistik. Den kyrka som hittar ett tonfall som får de privatreligiösa att längta till gudstjänsten kan förvänta sig kraftig tillväxt – men den kommer inte att kunna undgå att förändras i grunden.

Sinnesrogudstjänsterna, som spridits över Sverige som en löpeld sedan premiären i Bromma i september 1993, är ett bra exempel på detta. Ofta lockar de stora grupper deltagare som aldrig skulle ha kommit till en ”vanlig” gudstjänst. Här gäller det för kyrkorna att vårda det ödmjuka tonfall som är sinnesrogudstjänstens styrka, och inte falla för frestelsen att göra om dem till en variant av det gamla vanliga, fast med en rubrik som visat sig locka mer folk.

6. Den kristna menyn och New Age-buffén

Materialismen tappar mark. Allt fler svenskar tror på Gud. Allt färre tror, som man gärna gjorde för några decennier sedan, att vetenskapen med tiden kommer att ge svar på alla livets gåtor. Detta har ställt den kristna kyrkan i Sverige, särskilt frikyrkan, i bryderi.

När kyrkan stöter på människor som redan har mött Gud, men inte beskriver honom på likartat sätt som den själv gör, tappar den orienteringen. Medan frikyrkofolket ber om väckelse, upptäcker dagligen nya människor hos Anonyma Alkoholister att de inte kan leva en dag till utan Guds hjälp. Medan kyrkan tycks ha glömt hur man gör, praktiseras lite varstans handpåläggning och bön för sjuka under benämningen "healing".

Jag har hört föredrag om "New Age" i kyrkan som låtit ungefär som när en fotbollstränare kartlägger motståndaren inför en match. New Age har beskrivits som om det vore en med kristendomen konkurrerande religion. Ofta har man förfallit till att försöka döma ut hela företeelsen genom att peka på enstaka avarter. Sådana finns förstås - precis som i kristenheten. Det är dumt att kasta sten i glashus.

Dagens andliga sökande består alltmer sällan av att en människa väljer en religion, till exempel kristendomen, och gör det till sitt livsprojekt att tillägna sig den så mycket som möjligt. Så var det kanske förr, och så verkar kyrkan ibland tro att det är även idag.

Men dagens andliga sökare hämtar lite av A, lite av B, lite av C och blandar det med egna tankar till en alldeles egen guds- och världsuppfattning. Man kanske utgår mer från en religion eller filosofi, men man väljer bort element man inte gillar och fyller på med uppfattningar man hämtat någon annanstans.

Egentligen är det ingenting nytt i det. Kristenheten i sig rymmer de mest skiftande tolkningar och varianter att välja bland, och kloka ledare från Paulus och framåt har uppmanat sina lärjungar att "pröva allt, och behåll det som är gott". Det nya ligger i ett bredare utbud, att stora mängder människor har tillgång till så många fler inspirationskällor än Bibeln och kristna förkunnare. Kristenheten har mist sitt tolkningsprivilegium i västvärlden, och det har den inte hunnit smälta riktigt.

Själva begreppet "New Age" används idag inte så ofta utanför kyrkan. Det finns inget samlat trossystem, ingen allmänt erkänd helig skrift och inga

trosbekännelser som håller samman New Age. Få definierar sig själva som "New-Age-are", det är snarare en etikett som klistras på dem utifrån. Den nya tidsåldern karaktäriseras just av det mångfacetterade utbudet och oviljan att binda sig vid ett helt paket av färdiga svar med vidhängande livsstilsval.

Jag ser framför mig bilden av en stor bankettsal, uppdelad med skärmväggar i flera mindre områden. De olika områdena har varsin hovmästare, varsin meny, varsin uppsättning möbler och varsin dukning.

I det kristna området av salen sitter man på stolar, borden har stärkta dukar och levande ljus, hovmästaren har frack och menyn upptar förrätt, huvudrätt, efterrätt och kaffe med tårta.

I andra områden sitter man direkt på golvet, och maten består av skålar med ris och grytor med lite av varje i. I ett annat griper man snabbmaten ur en lucka i väggen och äter på stående fot. Andra områden är mer lika det kristna men har lite andra rätter på menyn och annan färg på dukar och servetter. Vid närmare påseende varierar det där en hel del innanför skärmväggarna också.

I en del områden av salen, inte minst det kristna, finns folk som är sysselsatta med frågan om hur just det området skall kunna utvidgas. Kan vi skaffa fler bord och stolar? Kan vi flytta skärmväggarna utåt? Kan vi få fler människor att slå sig ner vid våra bord och äta sig igenom vår meny från början till slut? Den måste ju vara både godare och mer näringsriktig än det de andra äter.

I andra områden finns inga sådana ambitioner att växa, däremot kan man bli lite irriterad om det egna utrymmet naggas i kanten.

Då och då reser sig någon från ett av de kristna borden och tar en promenad genom resten av den stora bankettsalen. Han kanske rentav ber att få smaka ur någon av skålarna på andra bord. Den kristne hovmästaren betraktar misstänksamt vandringen och uppmanar enträget mannen att stanna vid sitt eget bord. "Vi kan servera allt du behöver", säger han. "Det där kan du bli sjuk av, din mage är inte van vid sådan mat."

Då och då slår sig en sådan vandrare ner för gott vid ett av de andra borden. Hovmästaren blir bekymrad och försöker övertala honom att flytta hem igen, men förgäves. Hovmästaren tröstar sig med att en del andra ju i gengäld slagit sig ner vid hans bord på sistone. Han börjar undra om det kanske vore bra att förstärka skärmväggarna, så inte fler vid hans bord frestas att flytta någon annanstans. Utvandrarerna talar man helst inte om.

Men vad händer nu? En besökare från snabbmatshörnet närmar sig det kristna området. Han stannar till hos en av gästerna. ”Den där biffen ser god ut”, säger besökaren. ”Kan man få smaka lite?”

Hovmästaren skyndar fram för att erbjuda honom en stol vid ett ledigt bord. Men besökaren vill inte sätta sig. ”Jag är bara på genomresa. Jag tänker gå vidare strax. Men biffen ser god ut, kan man få smaka?”

”Vi serverar inte enstaka smakbitar här”, säger hovmästaren. ”Vi serverar hela menyer: en jättegod förrätt, en saftig biff, smaskiga efterrätter och sedan kaffe och tårta i relaxavdelningen där borta. Vi har en jättefin relaxavdelning, du är välkommen dit. Efter middagen.”

”Jag vill inte ha hela menyn”, svarar besökaren. ”Jag tänkte smaka de mjölksyrade grönsakerna där borta sedan, en kompis sa att de var jättefina. Men biffen här ser god ut, kan man inte få smaka lite av den?”

Lite längre bort har några bordsgäster börjat skjuta skärmväggarna åt sidan. De har börjat prata med gästerna på andra sidan skärmen. Plötsligt flyttar de ihop sina två bord till ett större. De börjar provsmaka från varandras tallrikar och pratar glatt.

På den öppna ytan i salens mitt har någon ställt fram flera bord. Skålar med ris, grönsaker, sallad och doftande grytor dyker upp. Rätterna kommer från olika hörn av rummet, gästerna tar med dem fram och fyller istället sina tallrikar med bitar från andra skålar och fat.

Nu är hovmästaren riktigt orolig. Han hämtar in och analyserar smakprov från det nybildade buffébordet. I ett par av smakproven hittar han höga halter av farliga bakterier, något han snabbt och triumferande förkunnar för dem som fortfarande sitter kvar i den egna avdelningen. Samtidigt funderar han i tysthet på om någon krydda från de andra köken skulle kunna ge de egna recepten lite extra sting.

Ändå fortsätter upplösningen. Skärmväggar vräks åt sidan, bord flyttas ihop. Folk reser sig och vandrar omkring, provsmakar nya rätter och får nya vänner. Många som börjat tröttna på den vegetariska kosten gläder sig särskilt åt de rikliga portionerna av den proteinrika biffen från den kristna avdelningen. ”Det godaste vi någonsin smakat”, säger flera av dem.

Några av de överblivna skärmväggarna används nu för att i dubbla led hägna in en mindre del av det kristna området. Där huserar De Som Sitter Stilla. Här äts med allvar hela menyn rakt igenom, här bevakar hovmästaren nogsamt ingången

till relaxavdelningen, om vilken man ofta pratar men egentligen inte vet så mycket om eftersom ingen som gått dit någonsin återvänt. Här blir man alltmer övertygad om att den biff som fortfarande äts på andra sidan väggen inte längre är någon riktig biff.

Så långt liknelsen om menyn och buffén. För min del välkomnar jag den här utvecklingen. Om det nu är så att dagens människor från det religiösa smörgåsbordet komponerar sin egen måltid, då kan kyrkan inte stanna kvar i sitt hörn och erbjuda sin kompletta meny bara till den som vill slå sig ner i det hörnet för gott. Då blir den bara alltmer marginaliserad.

Istället borde kyrkan ta sina viktigaste bidrag med sig fram till det stora knytkalaset, även om det innebär att dess rätter kan komma att hamna på samma tallrik som något från en helt annan tradition. Den kan också behöva lämna bakom sig en och annan sidorätt som hunnit härskna rejält.

Att studera olika religioners heliga skrifter, eller andra böcker som inspirerar folk att fundera över livets gåtor, i all ära. Men tron uppstår oftast inte i mötet mellan människa och bok utan i mötet mellan människa och människa. I det mötet står valet mellan att fokusera på det som skiljer eller att fokusera på det som förenar.

För mig är den kristna tron basföda, Jesus en osynlig nära vän och Bibeln en ständig inspirationskälla. Men i möten med människor som valt andra mästare att följa kan jag ofta se att vi har mycket gemensamt. När vi väl konstaterat det kan vi, utan prestige och tvärsäkerhet, ta oss en intresserad titt på det som skiljer oss åt.

Min Gudsbild är bara ett provisorium, så varför måste jag hävda att jag har rätt? Måste jag hävda att andra har fel? Räcker det inte att det här känns rätt för mig?

7. Bibeln - karta eller kompass

Bibeln är en spännande bok, och högaktuell på ett sätt som den definitivt inte var för tjugo eller trettio år sedan.

Allt fler människor upptäcker vad den kristna kyrkan alltid vetat: att Bibeln håller att ta spjörn emot när man funderar över de stora livsfrågorna, att den kan ge vägledning i hur man bäst lever sitt liv, att den pekar på vägen till Gud.

Däremot är det inte så många av dagens bibel användare som inleder sin bibelläsning med att bestämma sig för att tro på och leva efter vartenda ord som står där. På den punkten ger Bibeln själv dem rätt: "Pröva allt, och ta vara på det som är bra" skrev Paulus (1 Thess 5:21).

Jag ser två grundläggande och vitt skilda sätt att läsa Bibeln för att få vägledning i sitt liv. I yngre år sysslade jag en del med orientering, och jag tillåter mig att låna en bild från den sporten. Där har man två redskap till sin hjälp för att hitta vägen: karta och kompass.

Jag använder Bibeln som en kompass: den pekar ut en riktning genom livet där kärleksbudet är det centrala. Hela lagen sammanfattas i detta enda bud: Du skall älska din nästa som dig själv (Gal 5:14).

När en orienterare tvekar mellan höger och vänster i en stigmorsning är det inte säkert att kompassen ger ett entydigt svar, men den pekar ut en huvudriktning. Sedan kan man välja lite olika vägar till målet.

Men alltför många använder Bibeln som om den vore en karta, som om den i varje livets vägval hade ett tydligt svar att ge. Deras fixpunkter ligger inte i det övergripande temat utan i enstaka detaljer.

När man orienterar kan man ibland komma vilse. Då ser man sig omkring efter hållpunkter i landskapet för att hitta rätt punkt på kartan. Ibland - särskilt om man glömt kompassen hemma - kan man då hitta punkter på kartan som tycks stämma med omgivningen, men när man valt väg och löpt en bit upptäcker man att det inte stämmer längre.

Då gäller det att lyfta blicken från kartan, studera landmärkena omkring sig på nytt och hitta rätt på kartan. Har man hamnat utanför den karta man har med sig är man hjälplös.

Att lägga stor vikt vid enstaka bibelverser utan att ta hänsyn till helheten är som att orientera med Bibeln som karta istället för som kompass. Går man dessutom efter niddbilderna av militär orientering ("om kartan och verkligheten inte stämmer överens, så är det kartan som gäller") kan det bli hur fel som helst. Särskilt som kartan ritades över en terräng som ligger tvåtusen år och flera hundra mil från vår egen.

De här båda sätten att använda Bibeln drar sedan länge en osynlig skiljelinje genom hela kristenheten. Under senare år har den bubblat upp till ytan, förklädd till en debatt om hur man skall förhålla sig till fenomenet homosexualitet.

Homosexfrågan är svår för kyrkan att hantera eftersom helheten och enskildheterna i Bibeln verkar peka åt diametralt olika håll. Bibelns helhet pekar – åtminstone som jag läser den – mot att allt som sker i kärlek, och inte skadar andra människor, är gott. När enskilda bibelverser säger att homosexualitet är synd måste jag därför tro att de syftar på något annat än det vi menar med ordet idag – kanske på det i antiken vanliga bruket att äldre män tog till sig unga gossar i ett ojämnt härskare/tjänare-förhållande med även sexuella inslag.

Många av Bibelns lagar och regler, kanske alla, har tillkommit för att hindra att utsatta människor utnyttjas och kränks av någon som är starkare. På sexualitetens område är vi sårbarast, och därför finns det skäl att omgärda den med många regler för att hindra att människor kränks och skadas. Pedofili, våldtäkt och annat sexuellt förtryck är alltså givetvis förkastligt. Men som uttryck för ömsesidig kärlek mellan två jämbördiga människor, är sexualiteten av godo.

Det finns en logisk följd från Gamla till Nya Testamentet, där mänskligheten går från en regelstyrd moral med tusentals regler till ett stadium av frihet under ansvar. Precis som ett barn behöver fasta regler när det växer upp men sedan måste fostras att ta ansvar för sina egna handlingar.

Bibeln, särskilt Gamla Testamentet, skrevs i en tid när livet styrdes av auktoriteter. Demokrati var ett okänt begrepp, utbildning förbehållen ett utvalt fåtal. På Nya Testamentets tid hade saker börjat förändras, och det gav utrymme för en ny syn på moral och ansvar. Jesus myndigförklarade den enskilda människan och placerade ansvaret för att döma mellan fel och rätt hos varje liten människa istället för hos utsedda auktoriteter. För att ha skrivits i en tid där slaveri och kvinnoförtryck var vardagsmat, är Nya Testamentets moralsyn förbluffande progressiv. Men den är inte oberoende av den tidsanda dess författare levde i. Särskilt Paulus tycks ha problem med att frigöra sig från en djupt inrotad kvinnosyn som uppenbarligen har andra grunder än Jesu lära.

Idag är demokrati, personlig integritet och eget ansvar så självklara begrepp för oss att vi glömmer hur främmande sådant måste ha tätt sig för Jesu samtida. Att av den moderna, upplysta människan begära efterlevnad av otidsenliga regler är lika dumt – och lika dömt att misslyckas – som att försöka sätta lika tydliga och fasta gränser kring en sextonåring som kring en sexåring.

Den som kallar detta för slapphet har glömt den erfarenhet varje tonåring gör förr eller senare: friheten har en baksida. Om man inte hanterar den med ansvar får man förr eller senare betala priset för det.

Det är inte lättare att hitta rätt med enbart kompass än med en bra karta, men i okänd terräng är det nödvändigt att kunna. Det är inte enklare eller bekvämare att leva i frihet under ansvar, tvärtom. Men skall man bli vuxen är det den vägen man måste gå.

8. Rätten att tolka Bibeln själv

När frikyrkorörelserna i Sverige växte fram från mitten av 1800-talet och framåt så var det ett bärande tema att den enskilda människan själv skulle ha rätten att läsa och uttolka Den Heliga Skrift. Det är en kamp som nog inte är över ännu.

Ingen har rätt att diktera en tolkningsmodell åt någon annan. Allt vi kan göra är att berätta om hur vi själva läser och tolkar den, i bästa fall till vägledning för andra i deras möte med Bibeln.

När utsatta människor läser Bibeln får det ofta oanade konsekvenser. Jesu agerande att söka upp de mest utsatta, visa dem solidaritet och framhålla dem som föredömen har inspirerat fler förtryckta till uppror än både Marx och Engels kommunistiska manifest eller Maos lilla röda.

I Sydamerika gjorde de fattiga på 60-talet motstånd mot den förtryckarmakt som var starkt lierad med katolska kyrkan. Stödda av ett antal präster utformade de sin egen teologi, den så kallade befrielse-teologin. Den har bland annat resulterat i den nicaraguanska bondemässan, ofta framförd även i Sverige, där Jesus arbetar sida vid sida med de fattiga på fälten.

Senare har kvinnliga teologer gjort Jesus till sin bundsförvant i det som kallas feministteologi. Fotografen Elisabeth Olsson valde bilden istället för ordet när hon placerade Jesus mitt ibland homosexuella, läderbögar och transvestiter i den omdiskuterade fotoutställningen "Ecce homo".

Den som lyfter in Jesu agerande bland de förtryckta i vår tid och ställer honom på de utsattas sida idag, får alltid räkna med motreaktioner. "Så får man inte läsa Bibeln." Bibeltexterna utmanar ännu.

Frikyrkorörelsens framväxt under senare delen av 1800-talet var en direkt följd av att läskunnigheten ökade bland vanligt folk. Man läste själv vad Jesus sagt, och såg skillnaden jämfört med vad dåtidens präster levde och lärde. Därför vägrade man ta nattvarden av präster som söp, därför höll man istället egna möten där man predikade, sjöng och delade ut nattvarden fast det var förbjudet för den som inte var prästvigd. Därför utvandrade man till Amerika om det var nödvändigt för att få utöva sin tro.

Idag behöver man knappast utvandera av det skälet. Prästerskapets och kyrkans tolkningsmonopol på andlighetens område är brutet. Dagens sökare behöver inte nöja sig med vad som serveras utan söker själva. Men det är påfallande hur svårt

kyrkan har att hantera den gränslösa andlighetens värld. Istället för att bejaka sökandet, delta i dialogen och erbjuda sina tolkningar väljer man alltför ofta att avvisa det.

Att föra en respektfull dialog med människor som har en annan uppfattning handlar inte alls om att släta ut eller förneka det man själv tror på. Tvärtom handlar det om att gå till djupet med sin egen tro och hitta den kärna som blir vårt bidrag till det andliga smörgåsbordet.

Om kyrkan hävdar en egen linje med argumentet att Bibeln till minsta punkt är ofelbar och överlägsen all annan vishetslitteratur blir den inte trodd. En modern sökare vet att Bibeln rymmer många sinsemellan oförenliga utsagor och har givit upphov till de mest skilda tolkningar. Därmed riskerar man också att skymma sikten för det Bibeln faktiskt skulle kunna säga till den människan.

Att tro på Gud är ju inte detsamma som att forma ett teologiskt system och sedan hålla fast vid att det är sant. Att tro är en relation, ett möte med en personifierad kosmisk kraft, Gud i mänsklig gestalt.

Trubaduren Ingmar Johansson hör till dem som lyckats bäst med att sätta ord på vår tids sökande, det som rör sig bortom teologin och in i den kärleksfulla relationen mellan den enskilda människan och Gud:

*Jag behöver inga samfund,
ingen prålig liturgi,
inga flera trötta psalmer,
ingen livlös teologi,
Kom och bär mig genom natten
är det enda jag begär
jag är törstig, ge mig vatten
kom och gör mig riktigt kär.*

*Ge mig sanningen om korset,
lika naken som min hud
låt mig drabbas av din kärlek,
Kom och gör mig kär i Gud
Kär i Gud*

9. Syndakatalogen

Frikyrkan när den är som bäst är som en stor familj med gemenskap och värme. Men ibland är den fortfarande präglad av gamla tiders ”syndakatalog”, där såväl sex före äktenskapet som homosexualitet döms ut som synd.

Bio, dans, kortklippt hår och fiol- eller dragspelsmusik har också tidvis stått i syndakatalogen, som var en underförstådd norm trots att den aldrig satts på pränt.

De som inte kunnat acceptera den vid varje tid rådande normen har ofta valt att tåga, ägnat sig åt dubbelmoral eller lämnat gemenskapen. Andra har tagit strid och efterhand lyckats ändra på tabun som blivit otidsenliga.

Den stränga syndakatalogen speglar egentligen Gamla Testamentets syn på moral: Gud har talat om hur det skall vara, allt annat är förbjudet. Rätt och fel är noga specificerat i hundratals budord. Men Nya testamentet tillkom när människosläktet blivit moget för ett mer ansvarsfullt förhållande till moralen. Ett generellt kärleksbud sattes över den gamla lagen: om det du gör sker i kärlek och inte skadar någon annan, är det rätt. ”Älska och gör vad du vill” var min gamla bibellärare Runar Eldebos drastiska sammanfattning av Bergspredikan.

Det innebär inte att synden försvinner som begrepp. Men syndakatalogen får ett annat innehåll, och framför allt placeras tolkningen av den i det egna samvetet. Även om kyrkan har ett ansvar att ge vägledning, kan den inte avgöra åt den enskilde vad som är synd och inte.

I min syndakatalog är det en synd varje gång en stark part utnyttjar den svagares beroende för att tillskansa sig fördelar av något slag. Hela den industriella världens förtryck av tredje världen och rovdraft på vår natur skulle i mycket högre grad än idag kunna beskrivas i termer av synd, av predikanter med profetisk resning.

Men också mycket i dagens sexualitet är nog synd även när den bedöms med kärlekens måttstock. Det är lätt att skada andra med sexualiteten, som är en av de starkaste krafter som finns.

När en vuxen utnyttjar ett barns förtroende, kränks det svårt. Otrohet innebär ofta att man sårar den svikna parten i äktenskapet.

Ojämlika äktenskap innebär också ett utnyttjande av den svagare parten. Kyrkans välsignelse är alltså ingen garanti för att förhållandet skall vara moraliskt riktigt.

Porrindustrin tjänar stora pengar på att exploatera vår fascination och vår prydhed. Detta skapar i sin tur en grogrund för annat utnyttjande: porren inbillar oss att all attraktion omedelbart måste levas ut med fullbordade samlag. Porrvågen har berövat en hel ungdomsgeneration möjligheten till en långsamt stegrad attraktion, från flirt och uppvaktning via hångel till fullständig förening när båda känner sig mogna att ta det steget. Idag tycks normen vara att ta steget fullt ut direkt, ofta under påverkan av alkohol, och när attraktionen tar slut lämnar man varandra svikna och sårade.

Om alla handlade efter den osjälviska kärlekens lag, vore världen ett paradiset. Men så är det ju inte. Istället tvingas samhället att försöka skydda sina svaga invånare med lagar och regler för att hindra utnyttjande. Under många århundraden användes människors respekt för kyrkan till att upprätthålla en moral som åtminstone ibland lyckades skydda de svagare från att utnyttjas.

Utomäktenskapligt sex kan innebära att mannen låter kvinnan ensam bära de stora konsekvenserna av en graviditet. Barnets rätt att födas till ordnade förhållanden var före preventivmedlens tid ett gott skäl för både kyrkan och andra att rekommendera avhållsamhet fram till äktenskapet.

Idag, när kyrkan mist nästan all sin auktoritet, bör den överlämna det skyddet åt lagstiftningen och ägna sig mer åt att undervisa om den enskilda människans ansvar för att de egna drifterna inte tillfredsställs utan hänsyn till andra.

Och här finns det faktiskt goda skäl för kyrkan att hålla fast vid det som varit dess traditionella budskap i sexfrågan: att all fysisk attraktion inte nödvändigtvis bör levas ut omedelbart. Ofta är det klokast att vänta lite och låta känslorna hinna ikapp hormonerna.

Men skall kyrkan ha en chans att bli trovärdig med det budskapet måste den upphöra att fördöma vad som sker i enskildhet mellan två vuxna människor som älskar varandra. Även om de inte stått framför altaret eller om de råkar vara av samma kön.

10. Mötesplatsen i Bromma

I början av 2000-talet hade jag under några terminer förmånen att delta i en distansutbildning vid baptistsamfundets skola Betelseminariet i Bromma. Kursen hette BroBygge och var en av delarna i det arbete som pastorn och författaren Harry Månsus inledde i början av 90-talet under namnet Bromma-Dialogen. Harry Månsus hade kommit i kontakt med den behandlingsmodell för alkoholmissbrukare som kallas Minnesotamodellen eller tolvstegsprogrammet, och funnit att det programmet bar på lärdomar som fanns beskrivna i Bibeln men som kyrkan tycktes ha glömt bort.

Han hade också mött företrädare för den nyandliga scenen, det som brukat kallas för New Age eller den nya tidsåldern, och funnit att också de hade återupptäckt saker som kyrkan glömt bort. Att bota sjuka med handpåläggelse och bön till exempel, det gör vi ju inte i kyrkan längre. Det gör man däremot på många komplementärmedicinska mottagningar, men där kallas det för healing istället fast det uppenbarligen är ungefär samma sak.

I Bromma-Dialogen och på BroBygge mötte jag människor som hade sin bakgrund inom New Age, hos Anonyma Alkoholister, i den kyrkliga traditionen eller som bara ändå delade en längtan efter en djupare och sannare gemenskap med Gud och varandra. De grundregler man tillämpade var desamma som kännetecknar en gemenskap inom Anonyma Alkoholister:

- Lyssna med respekt på andras livshistoria.
- Berätta ärligt om dig själv, men bedöm inte varandra.
- Varje människas tro och gudsbild är ett provisorium, även min.
- Låt det som sägs i gruppen stanna där.
- Det finns inget ledarskap annat än det som grundas på de övriga deltagarnas förtroende.

Och här har det viktigaste mötet för mig blivit mötet med människorna ur Anonyma Alkoholister. Där finns en gudstro som inte är sprungen ur uppfostran eller teologisk reflektion, utan av skriande brist och trängande nödvändighet. Eller som en luggsliten gammal narkoman en gång uttryckte det: ”Om jag tror på Gud? Visst fan tror jag på Gud! Den jäveln har ju räddat livet på mig!”

Visst kan man skratta åt, eller förfasa sig över, språkbruket. Men det vittnar om en gudskontakt som är närmare och innerligare än åtminstone jag kan säga att jag känner för egen del. Och det här har varit den viktigaste insikten för mig i

mötet med alkoholisterna från AA: de har mer att lära mig om hur man möter Gud, än jag har att lära dem. Förhoppningsvis ser de andra saker hos mig som berikar dem – åtminstone säger de så – och då har grunden lagts för en gemenskap som blir värdefull för oss båda.

Det första av AA:s tolv steg handlar om att inse sin egen maktlöshet, sin oförmåga att handskas med alkoholen eller med livet som helhet. Det andra steget handlar om att inse att man behöver hjälp av en kraft starkare än en själv för att återfå sitt förstånd. Och det tredje handlar om att besluta sig för att lägga sitt liv i händerna på denna högre makt, på ”Gud, sådan vi uppfattar honom”.

”Rättfärdiggörelse genom tro” är en av Nya Testamentets viktigaste teser, grundtemat bland annat i Paulus brev till romarna. Våra egna ansträngningar är förgäves, om det inte vore för Guds kärlek. Men medan jag sedan min tidiga ungdom haft den kunskapen i hjärnan, och i småportioner förflyttat insikten den besvärliga halvmetern ner till maggropen, så möter jag hos AA-folket människor som mött Guds kärlek som en knytnäve direkt i solar plexus.

Den kärleken har upprättat dem och räddat deras liv, och där sitter den och fungerar. Oavsett om den överhuvud taget med tiden hittar vägen upp till hjärnan eller inte. Den sitter där därför att den hittade dem just när de var som svagast, när de befann sig på botten, när det handlade om att leva eller att dö i sitt missbruk.

Och när jag läser Jesusorden om att ”de sista skall bliva de första”, så undrar jag om han inte kan ha menat just sådana människor som de jag mött i AA, sådana som sjunkit djupast i sin maktlöshet och förnedring, och därför också allra innerligast kan säga att de har Gud att tacka för sina liv.

När vi idag ber om väckelse, i betydelsen att människor skall finna Gud, då måste vi också våga se de tecken som finns på att väckelsen redan pågår därute. Kanske är det bland de tillfrisknande alkoholisterna vi hittar Jesu närmaste efterföljare idag. Och om de inte kommer till kyrkan kanske det inte så mycket beror på att de inte förstått vad vi säger, utan mera på att kyrkan inte svarar upp mot deras andliga behov och längtan. På att vi predikar för mycket och älskar för lite.

Blotta misstanken att det kan vara på det sättet stämmer åtminstone mig till en betydligt större eftertanke inför hur jag bemöter människor i och utanför kyrkan.

11. Brev från en utstött

Jag kommer som sagt från frikyrkosläkt. Min mamma är uppväxt i pingströrelsen och pappa i Svenska Alliansmissionen, båda på småländska höglandet där frikyrkorörelsen länge haft och ännu har ett av sina starkaste fästen.

Min farfarsfar var grundare och ordförande för en av de många friförsamlingar som växte fram under slutet av 1800-talet. Det var en värld och ett samhälle som skiljer sig mycket från dagens, och det vore fel av mig att i historiens ljus värdera alla de ställningstaganden som den unga och kämpande församlingen såg sig tvungen att ta. Men det brev jag återger nedan placerar min farfarsfar på ena sidan i en konflikt där mina sympatier ofrånkomligen hamnar på den andra.

Brevet, från en medlem som blivit avstängd ur församlingens gemenskap, hittades när min pappa gick igenom gårdsarkivet efter min farfars bortgång för flera decennier sedan. På samma plats fanns församlingens protokollsböcker, där det framgår att brevskrivaren ingalunda var den ende som uteslöts på grund av moraliska felsteg. Att bevara församlingens renhet ansågs vid den tiden oerhört viktigt, och även i stadgarna reglerades hur medlemmar som visat bristande moral kunde avstängas från mötena för kortare eller längre tid.

Brevskrivaren, vi kan kalla honom Sven fast han hette något annat, bodde i en liten bondby. Det framgår ingenstans vad det var för en synd som föranledde avstängningen, bara att han själv medger att det var en synd. Det är inte troligt att Sven hade någon utbildning att tala om. Mot den bakgrunden är det fascinerande att se hur han genom eget studium av Bibeln tog sig fram till en tolkning som, trots församlingens förkastelsedom, tycks ha gett honom själv själafrid.

Brevet ledde inte till någon reaktion som avspeglas i de gamla protokollen, men jag vill gärna tro att min farfarsfar och hans son inte förblev opåverkade av Svens bibelutläggning. Att brevet sparades i över 70 år borde kunna tolkas i den riktningen.

Vad jag vet är att brevet gjort intryck i både tredje och fjärde led, på min pappa och mig. Det är ganska långt, författat på ett ålderdomligt språk och sprängt med bibelhänvisningar, så därför återger jag bara några utdrag ur det:

X-byn den 8/9 1910

Till Y-ryds kristliga Ungdomsförening.

Vill hjertligt tacka föreningen för den helsning jag fick i somras, så också för varje bönesuck för mig såväl på möten som enskildt. Vi har Guds orubbliga ord på att bön skall bli hörd, lönen heller inte uteblifva. Ty vad i hafven gjort en af dessa mina minsta, det hafven i gjort mig – skall en gång vår frälsare och mästare säga.

Och då jag förut till ordföranden och åtskilliga andra sagt, att jag ej kan gilla beslutet som vi fattat med anledning av mitt svåra fall, ber jag att nu också få nämna något varpå jag grundar detta ogillande af beslutet.

Betraktas beslutet endast i förståndets och människotankens ljus kan det förefalla både berättigat och nödvändigt. Så såg jag det också själv innan jag erfarit vad det innebar att bli afstängd af de troende eller hunnit betrakta det i Guds ords ljus, varför jag också förklarade mig nöjd med detsamma.

... att läran om felande bröder och fallnas behandlingssätt är mycket tydlig i Guds ord, det ser vi till och med af rubriken till Matt 18, där Jesus själv lär om rätta förhållandet mot felande bröder, och kallar den som "hör församlingen" för "en vunnne broder". Och aposteln talar också enkelt och utförligt om båda slagen af felande bröder, huru en som "Icke Hör" skall afstängas, och huru de troende skall draga sig från honom är så tydligt beskrifvet i 2 Tess 3 med flera ställen i bibeln, och huru en som "hört" och erkänt sin synd skall behandlas är också så tydligt beskrifvet i 2 Kor 2:5-11 att var och en som vill, kan strax se om ett afstängningsbeslut för en sådan är en lydnad eller olydnad af Guds församling.

I 6:e versen sättes en så tydlig gräns för bestraffningen att intet tillägg kan göras utan att det blir emot Guds ord.

Att arten och djupet i mitt fall gjorde det till ett hårdt prof för föreningen att här lyda Guds ord det vet jag, ty det är nog som på det timliga området, skall man bära en börda åt någon annan måste man bära just det som bördan består af. Består den t ex af sten måste man bära sten, består den af jern måste man bära jern. Här bestod bördan af skam och vanära, och denna bördas tyngd kanske varken kan tänkas eller beskrivas, det är nog också den tyngsta och svåraste de troende kunna bära åt varandra. Men så är de också, just när de bjudes att bära de svagas skröpligheter, hänvisade direkt till Jesu exempel, han som inte täcktes sig själv utan bar våra försmädelser. Se Rom 15:1 ff.

Här blir efter vad jag kan se beslutet ännu mer bibelstridigt, ty det utgör i sig en börda, afsedd att så mycket som möjligt skydda föreningen från den börda som var nära att trycka ner mig i förtviflan och modlöshet. Och Jesu eget handlingssätt vet vi alla väl om, huru han åt och drack med syndare och var deras vän och huru han fick af de otrogna höra de anmärkningar som skulle

gifva stöd åt detta beslut. Men han såg sig aldrig nödsakad varken för sitt eller för sina lärjungars anseendes skull att visa ifrån sig en botfärdig syndare. Och skall vi kunna hafva vår Frälsare och mästare till föredöme i allting annat får vi nog lof att taga honom till föredöme äfven här, ty han är ännu densamme, Gud vare lof!

Men af förut anförda får man också fulla skäl att tro att inte vi kan göra de utomstående och ofrälsta en större vrångbild af Kristi förlåtande sinne och grundlagarna i Guds nåderike på jorden, än då vi gifver en felande broder en förlåtelse som saknar tillgiftens insegel.

Och att visa någon att man hatar synd genom att vidtaga åtgärder mot den arme som fallit, sedan synden enligt ordet blifvit så långt skild från honom som öster är från väster, det är ju inte möjligt (Ps 103).

Äfven beskrifningen af beslutet som säger att det skall vara ett straff för mig och en varning för andra tycker jag är bibelstridig, ty Gud har ju som förut är nämnt, inte lofvat oss straffa varandra och inte heller bjudit eller lofvat oss att ställa ut en svag, som nyss fallit, i nya frestelser och faror för att därmed varna andra. 1 Tess 5:14.

Föregående har jag nu uttalat för att visa grunderna för mitt ogillande af beslutet, och jag vill hoppas att ingen tar till misstycke att jag ville visa dessa. Nu vill jag säga att jag håller det så helt skilt från allt personligt i föreningen så att jag, fastän jag ogillar beslutet, ändå trots all min skröplighet älskar föreningens både styrelse och medlemmar och vet att jag i dem har mina bästa vänner och nådesyskon.

... intet annat än den kärleken som står omtalad i 1 Petr 4:8 kan öfverskylla en sådan myckenhet av synd och öppna hjertan och dörrar äfven för mig den sämste.

Men det kan nog inte ske med mindre än att föreningen gemensamt ser både mig och beslutet i Guds ords klara ljus, ty där blir jag förklarad vara en benådad syndare som har sin rätta plats i Guds församling, som består just af sådana. Men efter vad jag förspott från senaste mötet ville inte föreningen göra detta, utan istället riktade den sina blickar på mig arme, och på mitt lif som en kristen, och detta har varit slarvigt och fullt af brister och fel, det måste jag erkänna. Och det är ju sant, att vi människor som inte kunna se till hjertat måste följa den satsen "Af frukten känner man trädet", men man bör väl inte helt glömma var trädet står? Och inte tycktes man söka efter sådana frukter som tydde på att jag ännu tror på Jesus mig till frälsning, utan istället tycktes man endast vilja framdraga sådant ur mitt lif som tydde på att jag antingen redan var, eller snart skulle bli, andligen död.

Nu sedan jag blifvit ett sådant diskussionsämne, som om jag kvarstår endast skall vålla tvedräkt och göra att inte mötena bli till den välsignelse de kunde vara, är det nog bäst både för föreningen och mig att jag blir helt utstruken. Under dessa förhållanden finns heller ingen anledning att hoppas att jag någonsin skall bli välkommen tillbaka, och då jag själv är den egentliga orsaken genom min synd till allt detta svåra, torde det också vara min skyldighet att begära utträde äfven om det sker med smärta.

Så framför jag hermed min begäran om att vid första lägliga tillfälle bli utstruken som medlem i Ålaryds Kristliga Ungdomsförening.

Sven Svensson

Jag vet ingenting om vad som hände denne "Sven Svensson" efter 1910. Men den Gud jag tror på kan inte ha förkastat honom så som hans församling på jorden gjorde.

12. Om att våga gråta

Efter 40 år inom kyrkans hägn fick jag i januari 2004 mitt livs starkaste andliga upplevelse, och det skedde i ett sammanhang som inte alls var knutet till någon kyrka utan måste betecknas som en del av nyandligheten. Så här gick det till.

Tillsammans med mina kurskamrater i BroBygge deltog jag i ett studiebesök på Fjällbo kursgård på Vaddö i Roslagen, där Lena-Kristina Tuulse sedan flera år utbildar människor i frigörande andning. Efter att ha fått en översikt av Lena-Kristinas liv och verksamhet med uppbyggnaden av behandlingshemmet Wäxthuset och den planerade större kursgården Livsuniversitetet, serveras vi en god vegetarisk middag. Därefter skulle vi själva pröva på frigörande andning.

Vi var ett tjugotal personer, övervägande kvinnor, som under fyra kurstillfällen på sammanlagt några veckor träffats på Betelseminariet i Bromma för att studera och utbyta erfarenheter på temat ”Teologi för livet – i dialog med alternativ andlighet”. Flera av oss kom från frikyrkliga sammanhang, andra hade sin bakgrund mer inom nyandligheten eller tolvstegsrörelsen.

Genom föreläsningar, gruppsamtal och lyssnande till varandras livsberättelser hade vi närmast oss sanningen om Gud och oss själva. Det hade vuxit fram en stark ömsinhet och värme mellan oss, och jag kände mig trygg i deras sällskap. Jag hade delat mina tvivel och min bitterhet med dem, men fortfarande hade jag hemligheter kvar.

Vi satt eller låg på golvet medan Lena-Kristina inledde med att lära oss djupandningens grunder: djupa jämna andetag utan paus mellan inandning och utandning. Därefter uppmanades vi att sätta oss två och två, mittemot varandra på golvet så tätt vi kunde, fatta den andres händer och se varandra djupt in i ögonen medan vi andas djupt. Efter en liten stund skulle vi förflytta oss till personen bredvid och fortsätta på samma sätt. Klassisk musik ljöd genom rummet medan Lena-Kristinas mjuka röst ledde oss vidare.

Jag satt mittemot Katarina, en kvinna i min egen ålder vars smittande glädje jag kommit att uppskatta under kursen. Till en början hade vi lite svårt att hitta rätt, det var svårt att hålla fast varandras blick utan att börja fnissa. Periodvis vände vi därför bort blicken eller blundade, men då och då möttes våra ögon. Luften fylldes av ömhet, kärlek.

Snart märkte jag att något hände med mig. Jag höll på att förlora kontrollen över mig själv och mina känslor. En stickande känsla, ungefär som när en fot somnar fast starkare, spred sig genom händer och ben. Jag spärrade upp ögonen. Jag vet

inte vad Katarina såg i dem, men det jag kände var närmast panik. Undanträngda minnen från min barndom sköljde över mig.

Nu var mina ögon stora som tallrikar, och jag andades allt häftigare. Den stickande känslan i händer och ben blev starkare och spred sig. Den var särskilt stark i öronen och hela mellangärdet. Jag andades allt häftigare. En del av mig kämpade för att återfå kontrollen, som jag alltid brukat göra, en annan del anade att vad jag behövde var just att släppa kontrollen. Jag blev klart medveten om att jag inte hade gråtit på över ett kvarts sekel.

Minnena för mig tillbaka till en episod då jag gick i sjunde klass. Jag blev retad i skolan, klasskamraterna tyckte jag var tafatt och underlig. För det mesta kunde jag dra mig undan, men den här gången trängdes jag in i ett hörn i skolbiblioteket och släpptes inte därifrån. Paniken steg och till sist exploderade jag, kastade böcker på mina plågoandar och brast i gråt.

Som jag minns det blev jag lämnad ifred efter den gången, men klasskamraterna och jag blev aldrig något "vi". Först på gymnasiet blev jag en del av en klassgemenskap igen. Men det som hände inom mig den dagen var att jag bestämde mig för att aldrig låta någon få se mig gråta igen. Långt efter att mitt intellekt begripit att det skulle vara nyttigt att gråta en skvätt, stod mitt undermedvetna kvar vid trettonåringens beslut.

Nu pågick en våldsamt kamp i mitt inre, mellan den del som ville behålla kontrollen och den del som ville släppa den. Jag var nära att börja hyperventilera. Jag minns att jag tänkte "Om det här inte tar slut nu, så dör jag". Men det tog inte slut, och jag dog inte.

Vid det här laget förstod jag att de som satt närmast, kanske alla i rummet, undrade vad jag höll på med. En av dem berättade senare att hon varit övertygad om att de skulle få köra mig till psykakuten. Men inom mig visste jag, eftersom jag lärt känna dem så väl, att de alla tyckte om mig och att ingen av dem skulle tycka sämre om mig ifall jag grät en skvätt. Hela atmosfären i rummet andades kärlek. Den hjälpte mig att slappna av en smula.

Så upphörde den klassiska musiken, och en spröd gitarr och en varm kvinnlig sångröst fyllde rummet. Senare fick jag veta att det var Karin Liungman som sjöng "Morgon på Kungsholmen". Jag kan bara tacka den ängel som viskade åt Lena-Kristina vad hon skulle lägga på för skiva, för orden träffade mig som klubbslag. "Killing me softly" är bara förnamnet. Vid textraden "...kan ingenting förhindra att jag gråter..." kom de första snyftningarna. Till texten "...kom följ mig bort i min barndoms spår..." hulkade jag hejdlöst.

När musiken tonar ut bildar de andra en ny ring för att prata om vad som hänt. Jag förmådde inte röra mig, men flera av de andra satte sig så att de kunde lägga sina händer på mig. En arm, jag såg inte vems, vilade om mina axlar. Jag kände mig omsluten av kärlek och omtanke. Med ett halvt öra registrerade jag vad de pratade om. Utan att våga vända mig om berättade jag med sprucken röst att det var första gången sedan jag var tretton som jag grät, och hur svårt men skönt det varit att nu äntligen få göra det.

Medan samtalet fortsatte i små grupper runtomkring kom Katarina bort till mig och gav mig en varm kram. Jag klamrade mig fast vid henne som en drunknande, och äntligen fick alla tårarna fullt utlopp. Omtanken från de andra var fortfarande påtaglig – någon lade en filt om våra axlar. Jag hörde någon viska: ”Det ser ut som ett altare”.

Om det vore så att jag trott att New Age var en egen religion som konkurrerar med kristendomen, då skulle det ur kristen synvinkel ha varit onda makter som verkade med mig den gången. I så fall hade förmodligen en upplevelse av det här slaget ha fått mig att ”byta sida”. Då hade Lena-Kristina Tuulse blivit min ”guru” och Jesus fått mindre betydelse för mig.

För mig och de andra som var med i kurssalen på Väddö framstår en sådan motsättning som en absurd tanke. Den frigörande andningen blev redskapet som låste upp dörren, men det var Jesus som verkade och det var hans händer som lades på mig när dammluckorna brast och tårarna forsade fram.

Upplevelsen på New Age-centret gjorde mig inte mindre trogen Jesus, snarare mer. Den gjorde mig inte mera splittrad eller osäker i min tro, utan mera hel.

13. Teologi för livet

Jag tror på en Gud som drivit skapelsen framåt, som ännu dagligen gläds åt dess skönhet och vakar över stora och små ekosystems sköra balanser.

Jag tror på en Gud som lagt ner sin gudomliga kärlek i människan, och som därför gläds varje gång människor visar kärlek mot varandra, och sörjer varje gång människor av stolthet eller maktbegär gör varandra eller naturen illa.

Jag tror på en människa som inom sig bär förmågan till villkorlös kärlek, men som plågas av inre smärtor och yttre tryck som ofta får henne att välja egoistiska istället för kärleksfulla handlingar.

Jag tror på en Gud som på alla sätt söker människan och längtar efter hennes kärlek. Jag tror att Jesu död på korset spelar en avgörande roll i detta sökande men förmår inte fatta exakt vilken denna roll är. Däremot tror jag att Jesus söker nå varje människa på den nivå där hon befinner sig, vilket innebär att han kan uppträda under många olika namn.

Jag tror att de olika religionerna är uttryck för att människor är olika och tilltalas av olika sätt att uttrycka sin andlighet. Vissa människor har genom mötet med kristna företrädares oförmåga att leva upp till kärleksbudskapet fått en negativ bild av kristendomen. Särskilt dem tror jag Jesus föredrar att närma sig i andra uppenbarelseformer.

Det innebär inte att alla vägar bär till Gud. Jag tror på en ond makt som utnyttjar vår rädsla för det okända och intalar oss att det är möjligt att skaffa sig kontroll över tillvaron. All egoism, all girighet, allt maktbegär och allt våld härrör sig ur illusionen att vi av egen styrka kan försäkra oss om en trygg och lycklig framtid för vår egen del. Den onda makten kan också använda olika former av religiositet, även den kristna, till att sprida sina bländverk.

Jag tror på människans möjlighet att välja kärlekens väg. Insikten att vi inte kan uppnå lycka och trygghet av egen kraft öppnar möjligheten för oss att släppa kontrollen och överlämna oss till en högre makt. Detta val står öppet för alla men är svårast för den som har mycket jordiska tillgångar, status eller makt, eftersom de har mest att förlora på att släppa kontrollen.

Jag tror att livets mening bara kan sökas i djupet av en annan människas öga. Bara i relation till andra människor kan vi uttrycka kärleken inom oss, pröva

våra tankar och gryende insikter och erfara förlåtelse för de misstag vi begår längs vägen.

Jag vill säga ett fyrfaldigt ”Ja”. ”Ja” till Gud och den högre makt jag bara anar konturerna av. ”Ja” till alla människor jag möter, i kärlek och respekt för vars och ens egenart. ”Ja” till hela skapelsen och dess behov av min omsorg. Och slutligen ”ja” till mig själv och de inre behov jag har. När vi lärt oss älska fullkomligt kan vi göra och få allt vi vill, eftersom vi då bara kommer att önska det som är gott i Guds ögon.

Jag tror på en etik som begär av oss att vi handlar så gott och kärleksfullt och kraftfullt som vi för tillfället är i stånd till, men som överlämnar resten åt Guds nåd.

Jag tror på Guds oändliga omsorg om sina barn, som leder till att även händelser som på kort sikt förefaller onda, i ett längre perspektiv kan visa sig leda till goda konsekvenser. När vi väljer bort den materiella tryggheten för tryggheten i Guds famn ger vi oss ut på en resa, vars mål vi inte anar men där resan i sig ger oss nya värdefulla erfarenheter.

Jag tror att döden bara utgör övergången till ett nytt och ännu större äventyr vars dimensioner en människa inte har förutsättningar att ana sig till.

14. Reclaim the church!

Så vad gör jag då om jag känner att min tro inte ryms inom kyrkväggarna?

Jo, visst kan jag tacka för mig och gå ut under Guds himmel. Jag vet ju att Gud följer mig dit, att han inte stannar kvar i kyrkan om jag går därifrån. Visst finns det andra sammanhang där jag kan uttrycka min andlighet, dela mina tankar om Gud och låta livet komma nära.

Men det borde inte behöva vara så! Kyrkan borde ha rum också för mig! Och i många sammanhang känner jag ju att den faktiskt har det. Ofta när jag delar mina tankar om de här sakerna får jag bevis för att jag inte är ensam. Det är många i kyrkan som längtar efter frisk luft, och på många håll har faktiskt fönster ställts på glänt eller slagits upp på vid gavel.

Och utanför kyrkorna finns en stor nyfikenhet och längtan: finns det rum för mig? Kan jag hitta gemenskap där? Vad har kyrkan att ge som jag inte funnit än, och finns det någon där som vill ta del av mina erfarenheter och lära sig något av dem?

Längtan efter ett möte finns på båda sidor om kyrktröskeln. På många håll sker mötet lokalt, människor hittar varandra över gamla gränser, dialogen förs med respekt, förståelse och kärlek växer.

På några håll görs mötet möjligt på ett medvetet och organiserat sätt, till exempel inom Bromma-Dialogen med dess filialer runt om i landet. På väldigt många fler håll sker mötet oplanerat och spontant, på det personliga planet, när två eller flera människor möts och kommer varandras fördomar på skam. Jag vågar tro att det skett hos så många människor att tiden är mogen för en verkligt fri och öppen kyrka, en kyrka med korsdrag. Fröet spirar redan på många håll.

Jag tror på en kyrka som erbjuder mötesplatser för sökare och möjligheter till samtal om Gud och tron. Jag tror på en kyrka som inbjuder var och en att lägga sin pusselbit till bilden av Gud, en kyrka som inte säger att någon pusselbit är fel men berättar att några av oss börjat ana ett ansikte i bildens mitt...

Om du delar denna tro och förhoppning, var med och kräv att kyrkan blir en sådan mötesplats! Men var rädd om dig själv och ta inte strid där du riskerar att bli sårad och kränkt. Sök dig till sammanhang där din längtan och dina frågor tas på allvar.

Om du brukar gå i kyrkan, ställ dig själv inför frågan: Får jag vara mig själv i min kyrka?

Vågar du tala öppet om hur du har det, vad du upplevt och vad du tror på? Blir du misstrodd eller tillrättavisad om du berättar att du fått healing och mått bra av det? Fick du stöd eller bara besvärade sidoblickar av dina bänkgrannar när det blev känt att du skulle skiljas, eller när du kom ut som homosexuell? Tar kyrkan hänsyn till ditt handikapp? Vågar du berätta vid kyrkkaffet om du kvällen före varit ute på dans, tagit en öl och haft roligt? Vågar du säga högt att du inte tror på att Jesus gick på vattnet eller att Maria var oskuld?

Om du känner att du måste dölja saker om dig själv för att bli accepterad i kyrkan, då finns det skäl att se upp. Du har rätt att vara dig själv inför Guds ansikte!

Om du känner starkt att du inte får vara sann mot dig själv i kyrkan, då gör du nog både dig själv och den kyrkan en tjänst genom att lugnt och stilla gå din väg. Man skall välja sina strider och inte stänga pannan blodig i onödan.

Men om du känner att det finns en möjlig öppning – pröva den! Våga säga det förbjudna, och se vad som händer! Kanske får du stöd från oväntat håll. Får du inte det, så gå! Då har du ändå inte mist något verkligt viktigt. Gud går med dig ut, och du kommer att möta honom på nytt i nya och oväntade sammanhang.

Men får du gehör hos människor runt omkring dig, då har du möjligheten att vara med och bygga en ny och öppnare kyrka. Du är inte ensam!

15. Kyrkan måste göra fjärde steget

Inom den katolska kyrkan i USA avslöjades för några år sedan ett flertal sexuella övergrepp på småpojkar. Exemplet var för många och för grova för att det i längden skulle vara möjligt att avfärda dem som enskilda människors felsteg. Kyrkan tvingades krypa till korset och medge att det fanns ett systemfel inom kyrkan, som gjorde det möjligt för pedofiler att utnyttja den för sina syften.

Det erkännandet, som följdes av en offentlig ursäkt på högsta nivå, innebar att man kunde börja diskutera problemet öppet, fortbilda sig, ändra rutiner och sätta handlingsplaner för att undvika att fler barn drabbades. Därifrån kunde man sedan påbörja ett långsiktigt arbete med att återvinna allmänhetens förtroende.

Jag påstod tidigare att de bortstötta bär med sig nyckeln till kyrkans framtid. Med det menar jag att om kyrkan inte vågar diskutera att det förekommit och förekommer andliga övergrepp, då kommer den aldrig att kunna göra sig av med den ryggsäcken. Alla de tillfällen då man i Guds namn trampat på människors själar, är en varböld som inte kan börja läka ut så länge man förnekar, slätar över, gömmer och smyger.

Å andra sidan, en kyrka som intar en ödmjuk attityd till sina tidigare felsteg och inleder ett aktivt försoningsarbete, kan snabbt bli av betydelse för de många människor som drömmer om och längtar efter ett rum för sin andlighet.

Och här tror jag att tolvstegsandligheten på nytt kan komma till vår hjälp. De insikter om tillfrisknande som fungerar på individnivå, är giltiga också för en organisation som en kyrka. Om man inte rensar upp i bråten och gör upp med gamla misstag, bär man med sig en skam och skuld som ofelbart leder till att man gör om samma gamla misstag på nytt. Att rensa upp och vädra ut är den enda vägen till tillfrisknande. Det gör ont, men är nödvändigt.

Här finner jag anledning att repetera Anonyma Alkoholisters tolv steg:

De tolv stegen

1. Vi erkände att vi var maktlösa inför alkoholen – att våra liv hade blivit ohanterliga.
2. Vi kom till tro på att en Makt större än vi själva kunde hjälpa oss att återfå vårt förstånd.
3. Vi beslöt att lägga vår vilja och våra liv i händerna på Gud, sådan vi uppfattade honom.
4. Vi företog en genomgripande och oförskräckt moralisk inventering av oss själva.

5. Vi erkände inför Gud, oss själva och en medmänniska alla våra fel och brister och innebörden av dem.
6. Vi var helt och hållet beredda att låta Gud avlägsna våra brister.
7. Vi bad ödmjukt Honom att avlägsna våra brister.
8. Vi gjorde upp en förteckning över alla de personer vi hade gjort illa och var beredda att gottgöra dem alla.
9. Vi gottgjorde dessa människor personligen, så långt det var oss möjligt, utom då det skulle skada dem eller andra.
10. Vi fortsatte vår personliga inventering och erkände genast när vi hade fel.
11. Vi sökte i bön och meditation att fördjupa vår medvetna kontakt med Gud, sådan vi uppfattade honom, varvid vi endast bad om att lära känna hans vilja med oss och att få styrka att utföra den.
12. När vi, som en följd av dessa Steg, själva hade haft ett andligt uppvaknande, försökte vi föra detta budskap vidare till andra och tillämpa dessa principer i alla våra angelägenheter.

Observera att alkoholen är omnämnd bara i det första av stegen. Ersätt den med vilket som helst av våra mänskliga tillkortakommanden, och stegen fungerar som verktygslåda för var och en som vill utvecklas som människa – eller som organisation.

För att en kristen kyrka skall kunna vara av betydelse för de människor jag pratar om, de som känner sig ”andligt våldtagna” av företrädare för kyrkan, tror jag det behövs ett internt arbete med de tolv stegen.

Klarar kyrkan idag av att göra en ”oförskräckt moralisk inventering” av sig själv? Klarar den av att ställa sig frågan om det förekommit andliga våldtäkter i den egna kyrkans namn? Klarar den av att bjuda in till dialog och försoning?

Jag är inte ute efter att spåra upp och peka ut syndabockar för att straffa dem. Det gäller också andra drabbade jag talat med. Ofta finns en förståelse för att övergreppen skett inte av elakhet, utan av rädsla för det ovana och ängsligt fasthållande vid traditioner som kunnat erbjuda trygghet.

Vad vi vill är att inte andra skall råka ut för samma sak på nytt. Och då vill vi möta en kyrka som gjort upp med sin historia, reflekterat över sitt förhållningssätt och tydligt deklarerat att detta är inte okej.

Av dem som idag har ledande positioner i kyrkorna, och som inte längre stillatigande vill se på medan dränaget av besvikna församlingsmedlemmar fortsätter, önskar jag en större ödmjukhet i mötet med den alternativa andligheten och en större frispråkighet gentemot dem som vill stänga in Gud bakom mossiga dogmer och otidsenliga traditioner.

Pröva till exempel att bjuda in de företrädare som finns i din stad för alternativ andlighet, komplementärmedicin och tolvstegsgrupper. Men se då också till att

inbjudan inte handlar om att de skall komma och lyssna till vad du har att säga, utan minst lika mycket tvärtom! Är du inte beredd att lyssna själv, är det bättre att låta bli.

Den viktigaste, och ofta starkaste, punkten under en sinnesrogudstjänst är den där någon ur Anonyma Alkoholister berättar sin livshistoria. Den skall inte tolkas eller kommenteras. Kyrkan skall inte ha för bråttom att dela ut råd eller förhållningsregler till någon som inte bett om det. Att lyssna är viktigast – länge.

På samma sätt kan kyrkan lära mycket från den alternativa andligheten. Varför inte inleda gudstjänsten med lite Qi Gong, ledd av en lokal lärare? När det gäller att låta kroppen vara med och uttrycka andlighet har kyrkan många århundradens försummelser att ta igen, och en hel del att lära av våra österländskt skolade bröder och systrar.

Kritik från Dem Som Sitter Stilla får man räkna med. Det får man ta med jämnmod, och antingen bemöta eller ignorera. Det visas alldeles för stor respekt för dem som i Jesu namn vill stänga in folk bakom murar. Den kyrka som vill vara av betydelse i den nya tidens andlighet måste inse att varje kompromiss med bakåtsträvarena inom kyrkan innebär ett svek mot sökarna utanför den.

Jesus var inte konflikträdd, det visar hans uppgörelse med fariséerna. Men idag hukar många i hjärtat dialoginriktade kristna inför aggressiva angrepp från bokstavstolkande lagkristna. En splittring av kyrkan framstår som det stora hotet. De olika åsikterna slätas ofta över med ett undanglidande ”Vi tror ju i alla fall på samma Gud”.

Jag har vid flera tillfällen mött människor där jag ur djupet av mitt hjärta kunnat säga att vi tror på samma Gud, fast vi känner honom vid olika namn. Men andra gånger har jag känt lust att säga: Nej, vi tror faktiskt inte på samma Gud. Vi bara kallar honom likadant.

Den kyrka som försummar att tala öppet om detta kommer aldrig att kunna återvinna förtroendet hos dem som farit illa när kyrkan stått i vägen för Gud. Om denna skrift kan leda till en öppnare diskussion om de andligt våldtagna inom kyrkan, då har jag inte skrivit förgäves.

Studieplan

Denna skrift kan läsas enskilt eller användas som underlag för en studiecirkel eller samtalsgrupp. Några av nedanstående frågor är tänkta att användas i första hand inom en kristen församling, men de flesta fungerar även i andra sammanhang. Frågorna lämpar sig bäst för att behandlas i mindre grupper, förslagsvis 2-8 personer.

Förslag till samtalsfrågor:

1. Berätta för varandra om er egen ”andliga resa”. Vilka sammanhang, böcker och personer har format er tro och er syn på andlighet?
(Här vill jag varmt rekommendera samtalsmodellen ”rundan”. Låt var och en i tur och ordning få tillfälle att tala utan att bli avbruten eller kommenterad. Uppmana varandra att låta det som sägs i gruppen stanna där, berätta det inte vidare för andra efteråt. Låt ”rundan” få ta tid, åtminstone 5-10 minuter per person.)
2. Hur ser vi på andliga erfarenheter i och utanför kyrkan? Kan vi dela författarens positiva hållning till andliga upplevelser hos t ex antroposof, alternativterapeuter och Anonyma Alkoholister? Hur bör kyrkan förhålla sig till berättelser om sådana upplevelser?
3. Använder vi själva Bibeln som karta eller som kompass – eller båda?
4. Är moraliskt rätt och fel något som är evigt orubbligt eller – som författaren antyder – något som förändras i takt med samhällets och människans utveckling?
5. Hur ser vi på ”det andliga smörgåsbordet” av idag? Hot och/eller möjligheter?
6. Vad är ”synd”? Går det att göra en modern ”syndakatalog”, och vad bör i så fall stå i den?
7. Hur reagerar vi inför brevet från mannen som stängdes av från en småländsk frikyrkoförsamling år 1910? Känner ni till liknande berättelser? Vilka faktorer var det som fick dåtidens församlingar att agera på det här sättet?
8. Samtala om människor som tidigare tillhört er kyrka men som inte längre gör det. Känner ni till vad som var skälet till att de slutade komma? Finns det skäl till självrannsakan från församlingens sida?
(Var varsam med orden, i synnerhet om ni spekulerar kring icke närvarandes motiv för sina handlingar. Men väj inte heller för att ställa de svåra frågorna.)
9. Vill vi att vår kyrka skall utvecklas i den riktning som författaren beskriver? Är vi beredda att pröva några av bokens förslag?

När kyrkan står i vägen för Gud

När fem av Roland Hamlins vänner bad att få gå med i den missionsförsamling han tillhörde, ifrågasattes deras tro och motiv. Som kulmen utsattes Roland Hamlin för ett grovt personangrepp under en offentlig bönestund. Det blev ingen medlemsintagning, och även Roland själv lämnade församlingen.

Övergreppet, och känslan av skam efteråt, jämför han med att bli våldtagen. Men övergreppet riktades inte mot kroppen utan mot själen. Såren har tagit lång tid att läka och skapat en misstro mot kyrkan som den ser ut idag.

Men tron på Gud finns kvar, liksom drömmen om en kyrka som verkligen står öppen för människor som vill och behöver dela sina andliga erfarenheter, som inte dömer eller ifrågasätter.

I denna skrift reflekterar Roland Hamlin över varför många moderna sökare väljer bort den kristna församlingen som arena för sin andlighet, och vad kyrkor och samfund skulle kunna göra för att återvinna förtroende hos dem som tidigare närmat sig kyrkan men – mer eller mindre bryskt – fått klart för sig att de inte är välkomna.

Boken innehåller också ett fascinerande tidsdokument från förra seklets barndom, då församlingstukten var ännu strängare än idag.